

ИСЛОҲОТ ОДИМЛАРИ

Моно ип ва дўлга қарши ҳимоя тўри

Жомбойда ишлаб чиқарилмоқда

Жорий йилнинг январь-май ойларида Жомбой туманида фаолият кўрсатаётган саноат корхоналари томонидан 722,5 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилиб, ўсиш суръати ўтган йилнинг мос даврига нисбатан 67,9 фоизни, шунингдек, 163,8 миллиард сўмлик истеъмол товарлари ишлаб чиқарилиб, 2019 йилнинг шу даврига нисбатан 87,9 фоизни ташкил этди.

Хусусан, жорий йилда тумандаги бўш турган ва самарасиз фойдаланилаётган объектлар ўрнида кичик саноат зонаси ташкил қилиниб, 5,3 гектар майдон "MAROQAND MEVA-SABZAVOT" масъулияти чекланган жамиятига интенсив боғдорчилик ва мева-сабзавот маҳсулотларини сақлаш жихозлари ишлаб чиқариш учун берилди. Худудда жами 5,5 миллион АҚШ доллари миқдорида инвестиция киритиш ҳисобига 8 та лойиҳани ишга тушириш ва

170 та янги иш ўрни яратиш белгиланган. Ҳозирда корхонага асбоб-ускуналар ва хомашё харид қилиш ҳамда қурилиш монтаж ишларига жами 4,7 миллион АҚШ долларилик инвестиция киритилди. Натижада 7 та лойиҳа тўлиқ ишга туширилиб, 146 та доимий иш ўрни яратилди.

Кичик саноат зонасида яна бир

янги лойиҳа – Туркиядан келтирилиб бетон устунлар учун ишлатиладиган 5 миллиметрли сим тайёрлаш ҳамда боғ атрофларини ўраш учун темир панжаралар ишлаб чиқариш ускунаси ўрнатилди. Бундан ташқари, қиймати 753 минг АҚШ долларига тенг 4 та лойиҳа асосида интенсив боғдорчилик

учун пластмасса, томчилатиб сугориш тизимларининг жихозлари, пластмасса идишлар ҳамда сим арқонлари қиймати 1 миллион АҚШ долларлик сармоя ҳисобидан моно ип ҳамда дўлга қарши ҳимоя тўрлари ишлаб чиқарилмоқда. Мазкур лойиҳаларнинг ишга туширилиши билан худуддаги 100 дан ортиқ йигит-қиз ўз иш жойига эга бўлди.

Кичик саноат зонасининг кейинги босқичида 780 минг еврога тенг лойиҳа асосида Италиядан келтирилган ускуналар ёрдамида кунига 1800 дон бетон устунлар, ишқом тайёрлаш лойиҳаси ишга туширилади.

Умуман олганда туманда хорижий ва маҳаллий инвестицияларни кенг жалб қилган ҳолда янги лойиҳаларни амалга ошириш, кичик саноат зоналари имкониятларидан самарали фойдаланиш, бунинг эвазига эса ички ва ташқи бозорни сифатли, арзон маҳсулотлар билан таъминлашга қаратилаётган эътибор худуднинг экспорт салоҳиятини янада юксалтириш имконини келтирмоқда.

Абдулазиз Йўлдошев.

Давлат улуши бўлган ва бўлмаган банкнинг қандай фарқи бор?

Қайси банклар давлат улуши бор бўлган тижорат банклари таркибига киради, уларнинг трансформациядан қандай натижалар қўтилмоқда? Келинг, дастлаб трансформация нима эканлигига эътибор қаратсак.

Инвесторларнинг талабига жавоб бериш ва кучли рақобат муҳити шаклланган бир пайтда банклар ўз иш услубини ўзгартаришга, мижозлар хоҳиш-истакларини тўлиқ қондиришга интилиши банклар трансформацияси дейилади. Ҳўш, трансформация нима учун керак? Унинг аҳамияти нимада?

Жаҳон банкининг «Бизнес юритиш» рейтингидagi паст қўрсаткичлар - рейтингнинг «Кредит олиш» йўналишида Ўзбекистон 67-ўринни эгаллаб туриши; ахборот технологиялари маҳсулотлари, мижозлар билан алоқа қилиш бўйича замонавий услулари амалиётга жорий қилишда кечикиш; бозордан паст ставкаларда кредитлар берилиши ва бошқа бир қатор муаммолар... Буларнинг бари банк секторида давлатнинг устун мавқеи, банкларнинг турли давлат дастурлари ва корхоналарини молиялаштириш учун воситачи сифатида фаол жалб қилиниши натижасида юзага келган тизимли хатарлар ва муаммолардир.

Президентимизнинг 2020 йил 12 майдаги «2020-2025 йилларга мўлжалланган Ўзбекистон Республикасининг банк тизимини ислоҳ қилиш стратегияси тўғрисида»ги фармонида хусусий сектор ривожланишини рағбатлантириш, банкларнинг инвестициявий жозибадорлигини, банк хизматлари оммабоплиги ва уларнинг сифатини ошириш учун давлат улуши мавжуд тижорат банкларини комплекс трансформация қилиш белгиланган.

Ҳозирда юритимизда 31 та тижорат банклари фаолият юритмоқда. Шундан: давлат улуши мавжуд тижорат банклари 13 тани («Миллийбанк», «Ўзсаноатқурилишбанк», «Асакабанк», «Агробанк», «Ипотека банк», «Халқ банки», «Қишлоқ қурилиш банк», «Алоқа банк», «Микрокредитбанк»,

«Туронбанк», «Азия Альянс банк», «Пойтахт банк», «Ўзгрозэкспортбанк»); акциядорлик тижорат банклари 3 тани («Ипак йўли банк», «Капитал банк», «Универсал банк»); хусусий акциядорлик тижорат банклари 7 тани («Ориент Финанс банк», «Траст банк», «Давр банк», «Туркистон банк», «Равнақ банк», «Хай-Тек банк», «Мадад инвест банк»); чет эл капитали иштирокидаги тижорат банклари 3 тани («Хамкорбанк», «Савдогарбанк», «Инвест Финанс банк»); чет эл тижорат банклари 5 тани («Содерот банк» - Эрон, «Зираат банк» - Туркия, «КДБ банк» - Жапония, «Тенге банк» - Корея, «Хай-Тек банк» - Грузия) ташкил этади.

2020 йил 1 июнь ҳолатига республика бўйича жами банк активларининг 85 фоизи, кредит қўйилмаларининг 89 фоизи, банк капиталининг 86 фоизи давлат улуши мавжуд тижорат банклари ҳиссасига тўғри келади. Вилотимизда эса 18 та тижорат банкнинг филиаллари фаолият юритмоқда.

Масалан, 2020 йил 1 июль ҳолатига кўра, «Миллийбанк», «Агробанк», «Асакабанк», «Халқ банки», «Ўзсаноатқурилишбанк», «Ипотека банк», «Қишлоқ қурилиш банк», «Микрокредитбанк», «Алоқабанк», «Туронбанк», «Азия альянс банк» каби давлат улуши мавжуд банкларнинг жами активлари 14 453 миллиард

Давлат улуши мавжуд тижорат банкларини комплекс трансформация қилиш орқали молиявий хизматларнинг оммабоплиги ошиди, молия бозорига тенг рақобат шaroитлари шаклланади, кредитлаш фақат бозор шартлари асосида амалга оширилади. Хизмат кўрсатиш модернизациялашди, банкларнинг самарали инфратузилмалари яратилади, камхарж хизмат кўрсатиш нуқталари тармоғи ривожланади, фаолият автоматлаштирилади, аҳоли ва кичик бизнес учун масофавий хизматлар кенг жорий қилинади, банк тизимининг молиявий барқарорлик даражаси ошиди.

Шерзод СУВАНҚУЛОВ,
Марказий банк вилот бош бошқармаси бошлиғи ўринбосари.

«Ўргут» эркин иқтисодий зонасининг Нурабод туманида жойлашган "Mirankul kanstrakshen materials LTD" масъулияти чекланган жамиятида ички ва ташқи бозор учун зарур бўлган сифатли ва арзон кабел йўлақлари, винтеляция тизимлари ва электрощит жихозлари ишлаб чиқариш йўлга қўйилган. 3 миллион АҚШ доллари миқдоридаги маблағ эвазига иш бошлаган корхонада айни пайтда 100 га яқин фуқаро иш билан таъминланган. Пандемия шароити бўлишига қарамадсан корхонада иш бир зум ҳам тўхтаган эмас. Ишчилар корхонага тана ҳарорати ўлчаниб, антисептик воситалардан фойдаланган ҳолда киритилади.

1 миллион долларлик маҳсулот экспорт қилинди

Айни пайтда 40 турдан ортиқ кабел йўлақлари, 30 турдан ортиқ винтеляция мосламалари ва 30 турдан ортиқ электрощит ускуналари ишлаб чиқарилаётир, - дейди корхона раҳбари Нуриддин Ҳамроқулов. Ўтган йил 4 миллион долларлик маҳсулот хорижга экспорт қилинди.

Жорий йилнинг шу даврига қадар эса корхонада 1 миллион долларга яқин маҳсулотлар экспорти амалга оширилди. Айни пайтда корхонамиз тўла қувват билан ишлаб, фаолиятини янада кенгайтириш борасида янги лойиҳалар устида иш олиб бормоқда.

А.ИСКАНДАРОВ.

Ўзини ўзи банд қилган фуқарога имтиёзлар бор

Давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 8 июндаги "Тадбиркорлик фаолияти ва ўзини ўзи банд қилишни давлат томонидан тартибга солишни соддалаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ижроси юзасидан вилотиятимизда ўзини ўзи банд қилган 67 турдаги мустақил фаолиятни амалга оширувчи касб эгалари хатловдан ўтказилмоқда. Дастлабки ҳисоб-китобларга кўра, йил якунигача ўзини ўзи банд қилганларни 35,5 минг нафарга етказиш режалаштирилган.

Бунинг учун вилотиятимиздаги маҳалла ва қишлоқларда ўзини ўзи банд қилган ҳунарманд ва хизматлар соҳасида фаолият юритаётган юртдошларимизга иқтисодиёт ва камбағалликни қисқартириш бўлимлари, давлат солиқ идоралари, бандлик ва меҳнат муносабатлари, маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлимлари томонидан ушбу қарорнинг мазмун моҳияти ҳамда аҳамияти тушунтирилмоқда.

Қарор билан ўзини ўзи банд қилган фуқароларга имтиёзлар берилиб, рўйхатдан ўтишда ҳам бир мунча қулайликлар яратилган. Меҳнатидан даромад олишга йўналтирилган мустақил фаолиятни амалга оширувчи касб эгалари даромад солиғидан озод қилинган, фаолиятни амалга ошириш учун давлат идоралари томонидан вақтинчалик меҳнат гувоҳномаларини бериш тартиби ҳам бекор қилинган.

Ижтимоий солиқни ўзини ўзи банд қилган шахс сифати-

да ҳақиқатда ишлаган вақтидан қатъи назар, базавий ҳисоблаш миқдорининг 50 фоизи ҳажмида тўлайди ҳамда ушбу сумма тўлиқлигича бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига ўтказилади ва ундан келиб чиққан ҳолда яқка тартибдаги тадбиркорлар учун ўрнатилган тартибда пенсия ҳисоблаш учун даромад ҳажми аниқланади. Фақат бунда ўзини ўзи банд қилган шахслар ёлланма ишчиларни жалб қила олмайди ҳамда иш берувчига эга бўла олмайди.

Вилотда бу соҳада амалга оширилаётган ишлар натижасида жорий йилнинг 15 июлигача ўзини ўзи банд қилган 18 минг 435 нафар фуқаро махсус мобил илова ёки солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали рўйхатдан ўтди.

Даврон РАСУЛОВ,
вилот иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш бош бошқармаси бўлим бошлиғи.

Тест-таҳлиллари нега кечикяпти?

(Давоми.
Бошланиши 1-саҳифада).

- Кейинги пайтда коронавирус инфекцияси аниқланган, улар билан алоқада бўлган одамлар карантинга олинмаяпти, деган гаплар кўп айтилмоқда. Шу ҳақда тўхталиб ўтсангиз.

- Тўғри, инфекция тарқалган илк паллада коронавирусга чалинган одамлар билан мулоқотга кирганлар ҳам карантинга олинган ва шу орқали унинг илк ташувчисини аниқлаш, иложи борида касаллик кенг тарқалиб кетишининг олдини олишга эътибор қаратилган. Ҳозир бунинг фойдаси, қалаверса, иложи ҳам йўқ. Сабаби, коронавирусни юктириш ҳолатлари бугун ўргимчак инидай турли ҳудудларда, турли муассасада, аҳоли орасида кўпайиб кетди. Айни паллада фақат инфекция юктирганлар билан илк мулоқотда бўлганлардан тест таҳлиллари олинмапти ҳамда тест натижаси чиққунга қадар улар ўй шароитида карантинга олинмапти. Айни пайтда мутахассис ва шифокорларнинг кучини кўпроқ касаллик юктирганларни даволашга сарфлаш лозим.

- Аҳоли орасида тоғли вирус белгилари намоён бўласа-да, аммо уларга ёрдам кўрсатилмаётгани, топширишдаги муаммолар тўғрисида кўплаб мурожаатлар бўляпти.

- Шу пайтга қадар вилот соғлиқни сақлаш бошқармасида фаолият юритганим учун баъзи мулоҳазаларни айтишим мумкин. Ҳақиқатан ҳам баъзи шифокорлар аҳолига тиббий ёрдам кўрсатишда сусткашлик қилган бўлиши мумкин, бунинг инкор этолмаймиз. Масаланинг иккинчи томони ҳам бор. Ушбу хасталик билан курашда шифокорларимизнинг ҳам жисмонан, ҳам руҳан чарчаганини тан олиш керак. Ойлаб уйда бўлмаслик, доимий хавотир билан ишлаш ҳар қандай инсонни толиқтириб қўяди. Бугун аксар шифокорлар фидойилик билан ишляпти десам муболаға бўлмайди.

Тест топшириш масаласида юқорида таъкидлаганим сингари шу ҳафта ичида янгиликлар бўлиши кўтилмоқда. Қўшимча ускуналар келтирилганда тест натижаларини ўз вақтида олиш имкони бўлади. Айни пайтда аҳоли орасида профилактика учун ҳам тест топшириш истагига бўлаётганлар кўп. Биз улар ичидан биринчи навбатда тиббий кўрсатмаларни бор кишиларнинг тест таҳлилининг тайёрлашни амалга оширишмоқдамиз.

- Кеча Самарқандда 62 нафар беморлар уйда даволанаётгани маълум қилинди. Уйда даволанишнинг тартиб-қоидаси қандай?

- Вилот бўйича оилавий поликлиникаларда 21 та мобил гуруҳлар ташкил этилган бўлиб, улар таркибида бир неча мутахассисликдаги шифокорлар бор. Поликлиникага Covid-19 аломатлари билан мурожаат қилган беморлар ҳузурига борган ушбу гуруҳ фақатгина беморнинг аҳолини қўриб қолмасдан, унинг шарт-шароити билан ҳам танишади. Биринчи ёрдамни кўрсатгач, ундан вирус бор-йўқлигини аниқлаш учун таҳлил олади. Уйда даволаниш учун имкон бўлса (бемор ўзини алоҳидалаш учун шароит) унинг хоҳиши билан бемор уйда даволаниши мумкин. Унга зарур дори-дармонлар етказиб берилади.

Вилот ҳокими ташаббуси билан яқинда беморларга яна бир қулайлик яратилди. Самарқанд шаҳридаги, ҳар бири 120 ўринли иккита меҳмонхона айни кунларда провизор госпиталь вазифасини ўтамоқда. Яъни, юқори ҳароратли, вирус аломатлари бўлган беморлар меҳмонхонага келтириб, тест жавоби чиққунга қадар бир неча кун назоратда бўлади. Кейинги пайтларда ҳарорати чиққан ҳар бир инсон ўзини коронавирусга чалиндим, дея гумон қилиб, ваҳимага тушяпти. Тўғри, эҳтиёткорлик керак, аммо уларни дарҳол вирусга чалинганларни даволайдиган шифохонага олиб бориш ҳам нотўғри эканлиги тобора ойдинлашяпти. Тест натижалари чиққач бемор вирусни даволловчи муассасага ёки бошқа хасталиги бўлса, тегишли шифохонага, шамоллаш бўлса уйига жўнатилади. Иккинчи кун ҳарорати кўтарилиб, аммо уйда ҳеч кимга мурожаат қилмай, даволанаётганлар ҳам борлиги рост. Бу масалада бугун аҳоли албатта тегишли ҳудудий поликлиникасига мурожаат қилиши шарт.

- Аҳолига айни кунларда нима деб маслаҳат берган бўлардингиз?

- Касаллик тарқала бошлаган кезлари кўпчилик бунга эътиборсиз қараган, ҳатто бу касаллик борлигига шубҳа қилувчилар ҳам кўп эди. Гарчи ушбу хасталикнинг оқибатлари ҳақида доим гапирилса-да, аммо унга аҳамият берилмади. Ҳозир ҳам улар кўп. Айниқса, карантин қоидалари юмшатилганда бемалол юзлаб одамларни чорлаб тўйлар қилишди, оддий талаб, ниқоб тақишга ҳам ҳафсала қилишмади. Ваҳоланки, биз ҳаммамиз синовдамиз, бунинг нафақат масъуллар, тиббиёт ходимлари, балки барча англаб етиши керак. Акс ҳолда касалликни енгишимиз мурракблашиб бораверади. Ҳозирги имконимиздан келиб чиққан ҳолда иложи борида, клиник белгилар бор аҳолининг тест топшириши тарафдоримиз. Ҳақиқий беморларнинг ўрнини, вақтини йўқотмайлик.

Гулрўх МЎМИНОВА
сўхбатлашди.

МАЪНАВИЯТ ВА МАЪРИФАТ

Мирий – жадид шеъриятининг отаси

Саттор Жаббор 1905 йил Тошкентда дунёга келган. Аввал жадид ва рус-тузем мактабларида, кейинчалик Мунаввар қори Абдурашидхоннинг "Намуна" мактабиди ўқиган. 1920-1921 йилларда Фитратнинг "Чигатой гурунги" аъзоси бўлган. 1922 йил "Чигатой гурунги" фаоллари Саидали Усмонхўжа, Аҳмад Шукрий, Вали Қайомхон ва Саттор Жаббор 60 нафар йигитлар қаторида Германияга ўқишга йўлланган.

1925 йилгача Берлинда ўрта махсус тахсилни олиб, 1925-1927 йилларда Гейделберг университетиди, 1928-1931 йиллар Берлин университетининг кимё факультетиди ўқиган. 1931 йил Ўзбекистонга қайтиб, 1932-34 йилларда Ўрта Осиё давлат медицина институтининг "Умумий химия" кафедрасида дарс берди. 1934 йил Зарифа Саидносова билан кимё терминлари луғатини яратган. 1935-1937 йилларда ноорганик кимё кафедралари мудири бўлиб ишлаган.

Саттор Жаббор талабалик йилларида Туркистон ва олмон матбуотида фаол иштирок этган. Жумладан Арслон, Субутый ва Топшўлот лақаблари билан Берлиндаги "Ост-Европа" журналида "Туркистон шеърияти ва шоирлари", "Дойче Альгемайне Цайтунг" газетасида "Туркистон аёллари", "Республикада пахта учун кураш", "Бугунги Туркистон" мақолаларида она ватани тақдирига оид изтиробларини ёзади. "Буэнос Айрес" газетасида қайта босилган мақола-сида ўзбек аёллари ҳақида "Уларни ҳақиқий озодликка советлар эмас, келгуси мустақил Туркистон чиқаражак" деб ёзган. Қуйида унинг 1931 йил Берлинда "Субутый" имзоси билан ёзган "Қуртулуш йўлида" асаридан парча келтирамиз. Асар Саттор Жабборнинг дўсти Хайри Тўқай томонидан Туркияга келтирилиб, 2000 йилда А.Сумру Ўзсой, Клаус Шонинг, Эсра Карабажаклар томонидан қайта нашр этилган.

Китобнинг "Туркистонда янги шоирлар" деб номланган илк бўлимини Мирий ижоди билан бошлаб, уни Туркистондаги янги "жадид" шеъриятининг отаси деб ҳисоблайди.

"Туркларнинг умумий Ватани Туркистон, бу кун муҳташам ажабвий ҳукуматлар тарафидан парчаланибди. Нуфусининг юздан тўксон беши турк бўлган бу ўлкада маданият бу сабабдан далғали бир ҳолга келмиш.

Фақат Туркистон асрлардан бери бўйла яшамади. Уйғур ва Хоразмшоҳлардан сўнг Чигатойлилар даврида Темур янгидан миллий ва маданий бир ҳайъат даври очганди. Санъат ва илмдан буюк асарлар берди. Бу замонлар турклардан буюк олимлар, файласуфлар, шоирлар, ҳақимлар етишди...

XV асрда Туркистонда порлаган Турк маданияти, ёлғиз турк ўлкаларини эмас, ҳатто бутун мусулмон шарқини ўз нуфузи олдига олишти. У замонлар Самарқанд, Бухоро, Қўқон шаҳарлари бугунги Оврупонинг Париж, Берлин ва Лондони даражасида эди. Туркистон-Турк мадрасалари шарқ мусулмон миллатларининг ёшларила тўла эди. Локин XIX асрда Туркистоннинг сиёсий парчаланиши ва унинг жохил хонлар, амирлари тарафидан жаҳоллатга солиниши бу ўлкада чин, рус, афғон асоратини келтирди. Бу асорат даври эса ўлкада ёлғиз маданият эмас, унинг иникоси бўлган адабиётни ҳам сўндирди. Бу сабабдан бир икки шоирдан бошқа ҳаммаси қуруқ тақлиддан иборат қолди. Биз бу ерда эски турк (Чигатой) адабиётининг тарихи ва оқибати билан машғул бўлишни истамиз, Туркистоннинг янги шоирларини тадқиқ этамиз.

Туркистон асоратга тушганидан сўнг узун, оғир кунларни орқасидан янги бир руҳ, янги бир давр келди. Бу XIX асрнинг охиридаги тўғри келади. Бу янги даврнинг отаси 1898 йил вафот топган каттақўрғонлик шоир Муҳаммад Ҳожи Мурод ўғли Мирийдир. Мирий Бухоро ва Самарқандда ислом ҳуқуқи ва қонунларини таҳсил олганидан сўнг, Самарқандда қозилик вазифасида ишлаган. Мирий эски турк классик адабиётини яқиндан биларди. Билхосса илҳом, ахлоқ ва сажиясини умумий турк адабиётининг буюк дохилиси ва туркчанинг илмий суратда мудофаачиси бўлган Навоийнинг асарларидан олишди. Ҳатто Мирий ғазалларида ўқилганига кўра Навоийни кўп вақтлар тушида кўрар ва

ундан таълим олар экан.

Мирийнинг асарларида: "Навоий кўлим тутса қилса мадад" деган боғламаси, унинг Навоийга кўп содиқ бир шоир бўлганини кўрсатар. Мирийнинг Навоийга бу садоқати ва севгиси уни Навоий мартабасига чиқарма-сада (бунга муҳит йўл бермасди) Мирий турк адабиётини исми олтин каломла ёзилажак бир турк шоирдир. Чунки у Туркистонда Оврупо техникасидан илҳом оларак, севган юрти, эли учун илк дафъа англаган бир отадир. Мирийнинг шеърлариндаги бу таъсир ва қувват, Туркистон мадрасаларинда, муфтилар орасида бир янгилик, яъни "жадидлик" ҳаракатини дунёга келтирмишдир.

Мирийга қадар бутун Туркистон - турк шоирлари Лутфий, Навоий, Бобур ва бошқалар каби буюк классиклар тақлиди билан ҳаётларини ўтказишар, янги оригинал бир нарсаси бермадилар. Локин классик адабиётни жуда яқиндан таниган ва замонининг энг машхур шоири бўлган Мирий XIX асрдаги ҳаётни XVI асрга ўхшамаслигини жуда яхши англаб етган эди.

XIX асрда муҳорабалар қилич, қалқонларда эмас, тўп, тўфанг, милтик каби даҳшатли қуроллар билан амалга оширилаётганини биларди. Эски Қўқон арваларининг ёнида поездлар турарди. Миллат хур ва масъуд яшамоғи учун илмга, фанга ва билхосса миллий ва маданий сажияларга эришмоғини ҳар нарсадан устун деб билди. Миллий ва маданий сажияни турк адабиётининг эски даврларида, илм ва фанни эса Туркистоннинг бошида ўтирган руслашган оломларда кўрарди. Натижада бу ҳаётий заруриятлар унда бир янгиликнинг туғилишига сабаб бўлди.

Бироз бўлсада унинг асарларини тадқиқ этаман: жоҳил мулалар, қозилар ва беклар мамлакатни бошдан оёққача таламоқда эдилар. Мирий бу сабабдан ўзининг қозилик вақтида бутун маслақдошларини "юзи қоралар" деб эълон қилади. Ҳатто, халққа кучлироқ таъсир этмоқ учун ўзини ҳам у қора юзлилар орасида деб мамлакатни таназзул сари элтаётган порахўр қозиларни беаёв танқид этди.

Юзум қорасидан эл кўнглини

қора айлаб,

Кўзумни ўйди бу ғам, эл кўзуни

кўп ўйманг.

Ўзумни куч билан урдум, оловга

қуйдурдим,

Бу ўтнинг ёлқини билан яна сизлар

қуйманг?!...

Қозилик муҳрида қора харфлар билан ёзилган исмига боққани замон шундай хитоб қилади:

Кўнгил қуясини муҳрона муҳур

терс қилиб,

Юзум қора, ҳут эмас, муҳур

атрофига қаранг.

Саттор Жаббор

Муҳроначиларнинг (қозининг пул олиш эвазига муҳр босиши) халқнинг қонини сўрувчи бир зулук эканлигини қуйидаги икки ғўзал байтида шундай тасвир этади:

Кўринг ўйлаб улус ҳукм чоғи

нақд истаб,

Ясаб ўзумни чу муҳрона тегди

қўлга – жаранг.

Бу ҳолларга таҳаммул эмаган шоир сўнгги байтида:

Мени, юз қорани қозилиқда кўп

қўйманг,

Ажалсиз элни бўғуб, тигисиз улус

сўйманг!

Мирий ёлғиз бу каби диний ва ижтимоий шеърлар ёзмади. Ғарбдан келмоқда бўлган фан ва санъат маданияти билан қизиқади. Бунга оид талаграф, параход, поезд номли асарлари бордир. Шоир бунинг билан халқни айни замонда ғарб маданиятига ташвиқ этади. Шу сабабдан Мирий Туркистонда "жадидлик"нинг бошлиғи ҳисобланади.

Шу ўринда каттақўрғонлик яна бир шоир ва хаттот Очилдимурод Неъматилла ўғли Мирий (1830 – 1899) ҳақида: Мирийнинг мукамал девони, иккита баёзи, қатор эпик асарлари сақланган. Мирий ижодининг асосий қисmini дostonлар эгаллайди. "Раъно ва Зебо" (1884) дostonи форсийда ёзилган. Унинг тарихий воқеалар асосида романтик услубда "Қиссаи Салим Жавҳарий" (1887), "Рустам ва Суҳроб" (1898), "Маъжиддин ва Фахрунисо" (1899) дostonларида адолатли тузум, фаровон турмуш, қомил инсон ҳақидаги илғор фикрлари акс этган. "Гулнома", "Чойнома" каби маснавийларида ҳаёт ҳақидаги фалсафий-эстетик қарашлари ўз ифодасини топган. Мирий Фирдавсий "Шоҳнома"нинг бир қисmini ва Ҳусайн Воиз Кошифийнинг "Анвори Сухайлий" асарини шеърий йўлда туркийга таржима қилган.

Баҳром ИРЗАЕВ,

тарих фанлари бўйича

фалсафа доктори.

Ўқитувчи ўқувчига етарли билим бера олдими?

«Зарафшон» газетасининг шу йил 11 июль, 77-сониди босилган «Товламачига эмас, тестга ишонинг» мақоласини ўқиб, кўтарилган мавзу юзасидан айрим фикрларимни билдиришни лозим топдим.

Дастлаб касбим тақозоси билан ўқув йили якуни арафасида ўқитувчилар билан кечган маънавий соатидаги суҳбатни келтиришчман.

Ўқувчиларнинг олий ўқув юртига киришларидаги муаммолари ҳақида маърузамда кўниб айтган гапларим ёш ўқитувчилардан бирига қаттиқроқ таъсир этди.

– Бизни лоқайдликда айбланг, – деди у бироз аччиғи чиқиб. – Масалан, менинг дунёқарашим ўзимга етарли. Фикримни ҳам эркин айта оламан.

– Фикрингизни айтганингиз учун раҳмат, – дедим унга миннатдорчилик билдириб. – Оранизда кучли ва фидойи одамлар кўп. Улар эл-юрт раънаки йўлида жон қуйдиришмоқда. Лекин жамиятимиз миқёсида оладиган бўлсак, бу хислатлар ҳали тўлиқ қарор топмаган.

– Энди барча ўқитувчиларга савол бермоқчиман, – бу гапим-

дан улар ҳушёр тортишади. – Масалан, сизнинг синфда нечта ўқувчи аъло баҳода ўқийди.

- Учта.
- Олтита.
- Тўртта.

Агар ҳар синфда ўртача 30-35 нафар ўқувчи борлигини ҳисобга олсак, аълочи ўқувчилар қамлиғи ўз-ўзидан маълум. Олий ўқув юртига ҳужжат топширганлардан аълочи ўқувчи имтиҳондан йиқилиб, мактабни қоникарсиз баҳода битирган ўқувчи ҳақида ўтган ҳолат ҳеч содир бўлганми?

Бу савол ўқитувчиларга қандай таъсир этганини тасаввур этиш қийин эмас. (Улар айтган айрим гапларга қулоқ тутинг: "Ўқишга киришда коррупция бор", "Ҳамма жойда таниш-билишчилик).

Дарҳақиқат, абитуриентларнинг ўқишга киришида адолатсизлик бўлганини инкор этиб бўлмайди. Ачинарлиси, бу бир марта эмас, йиллар давомида такрорланган. Минг-

лаб ўқитувчилар олий ўқув юртига кириш имтиҳонларида ноҳолис ёндашиш борлигини билишган. Лекин бирортаси бу масала юрт тараққиётига салбий таъсир кўрсатиши, бунинг олди олинмасе, жамият тақдирини билимсиз кадрлар қўлида қолиши ҳақида гапирмаган. Ўн йил мактабда аъло баҳода ўқиган ўқувчиларнинг барчаси имтиҳонсиз ўқишга қабул қилинганда ҳам уларнинг сони олий ўқув юртларининг талаба қабул қилиш квотасидан зиёд бўлмаслигини ҳеч ким ўйлаб кўрмаган. Илгари бу квота 10 фоиздан ошмаган. Демак, фақат барча аълочи ўқувчиларга олий таълим бериш имконияти бор эди. Эсиз, бундан фойдаланилмаган.

2019 йилда олий таълим

Ак-садо

муассасаларига 146500 нафар талаба қабул қилинди. Бу мактаб битирувчиларининг 20 фоизини ташкил этди. Жорий йилда 18 та янги ОТМ ташкил этилиши ва қўшма таълим дастурлари кенгайтирилиши натижасида ёшларни олий таълим билан қамрови 25 фоизга етказилди. Яқин келажакда эса бу кўрсаткич 50-60 фоиз бўлиши кўзда тутилган.

Президент ташаббуси билан иқтидорли мактаб ўқувчилари ўрта махсус таълими орқали олий таълимга имтиҳонсиз, тўғридан-тўғри қабул қилиниши тизимини йўлга қўйиш белгиланган. Ёшларнинг олий таълимга ўқишга киришида коррупцияга чек қўйиш чоралари кўриляпти.

Келгусида мактаб битирувчиларининг ярмидан кўпи олий таълим олиш имкониятига эга бўлишади. Бу имкониятдан фойдаланиш учун бир синфда 5-6 нафар эмас, 20-25 нафар ўқувчининг аъло ва яхши баҳоларда ўқишга эришиш керак. Бу ёғи энди ўқитувчининг маҳорати ва масъулиятига боғлиқ. Ҳўш, сиз нима дейсиз, ҳурматли муаллимлар?

Хуришд НУРУЛЛАЕВ,
республика Маънавият ва маърифат маркази Самарқанд шаҳар бўлими раҳбари.

Нарпайда жонли ижрода куйлайдиганлар бор

Илгари ҳофизларимиз жонли ижрода куйлаганлари боис "жонли ижро" ёки "фонограмма" деган тушунчалар йўқ эди. Ҳаётимизга замонавий технологиялар кириб келгач, санъат соҳасида фонограмма тушунчаси пайдо бўлди. Замонавий технологиялар яхши албатта, аммо бу санъатда ҳақиқий ижодкорлар билан бирга овози бўлмаган қўшиқчиларнинг ҳам кўпайишига замин яратди. Ҳатто рекламаларда ҳам "Қўшиқлар жонли ижрода куйланади" ёхуд "... фонограмма орқали...", дея огоҳлантиришларга гувоҳ бўламиз.

Агар санъаткорнинг тўғридан-тўғри ўзидан эшитадиган ашула жонли ижро бўлса, унда фонограммани "ўлик ижро" десак тўғрироқ бўларкан.

Эл севган оқин Ислон шоир дoston ёки терма айтганда одамлар сел бўлиб тинглашган. Юзлаб кишилар даврасида куйлаган бахшнинг овозини кенг даладаги ҳамма эшитаркан. Нега бугунги айрим санъаткорлар бунинг удасидан чиқишмаяпти?

Туманимизда ўз овозига эга қўшиқчилар талайгина. Масалан, туман маданият бўлимида узоқ йиллардан буён фаолият юртиб келадиган Собир Бойхоновни олайлик. У киши катта-кичик тадбирларда шундай жўшиб куйлайдики, ширала овози дилларга хўш ёқади. Ёки ёш истеъдод эгаси Азизбек Маматов операми ёки катта ашула, ҳатто

Кам бўлмағай

Тўғри йўлдан юрса ҳар ким, қомати ҳам бўлмағай, Орлагай у сийм қуёшдай ҳеч сўнми шам бўлмағай.

Дўстлар қалбига бoққан ҳар вафолик кўз-ҳаёт, Бахтиёр дамлар зиёсидур вале нам бўлмағай.

Ҳам ота, ҳам меҳрибон волидага хизмат этиш Ҳар йигитнинг истагиким, бу йигит кам бўлмағай.

Ким бахилдир, дўстларининг бахтига қилса ҳасад, Тоза дилга берса озор асли одам бўлмағай.

Гар «Наво» бирлан «Ажам» авлодлардан бир нишон, Ким ғазал шайдоси, Яхё, кўнглида ғам бўлмағай. **Ҳайдар ЯХЁ.**

Умрим

Ҳар нафас ўзимдан беэиб яшадим, Тўқилдим ғамлардан бўллоймай ҳалос? Наҳотки, шу қадар нотаъованман мен - Шунчаки яшайман, ўламан ҳолос.

Ҳақиқат изладим, топмадим эсиз, Не деса ишониб ортидан чопдим. Бормани, борлигим сезмадим ҳануз, Кимларгадир кўнгил эшигин ёлдим.

Балки омадсизман, омадим кулмас, Минг марта ёқамни йиртмоқчи бўлдим. Лек ҳамон ғурурин маҳкам ушлаган, Ғамларга қоришиб яшаётган умрим.

Севгим бу дунёга тўкиб кетарман

Кўз юмиб дунёнинг синиқ рангига, Ҳўрсиниб қарайман, ҳоргин қарайман. Сехрли кўзларинг нигоҳларига, Туйғуни жиловлаб, ботин қарайман.

Яшадим доимо сўзингдан айри, Тик туруб ўлмоққа етмади ҳаддим. Муҳаббат йўлида бўлолдим дайди, Муҳаббат йўлида тоқат бўлмадим.

Йиллар армонига бошимни қўйиб, Кўзларинг тубига чўкиб кетарман. Севгилим, бир кун ишқдан ҳам тўйиб, Севгим бу дунёга тўкиб кетарман... **Шерзодбек ЧОРИЕВ.**

жаҳон эстрадаси йўналишида ҳам маҳоратини намойиш эта олади.

Шу ўринда яна бир нарпайлик хонанда Фарход Одиловни ёд этиш лозим. У "Оҳанрабо" дастурида ўзининг ғўзал хонишлари билан барчаннинг эътибор ва эътирофига сазовор бўлган.

Нарпайда бу каби истеъдод эгалари жуда кўп. Фақат уларни қўллаб-қувватлаш керак. Биз бу борада бир қатор ишларни амалга оширяпмиз. Туманимиздаги йигит-қизлар орасидан истеъдодлиларни танлаб, онлайн концертлар уюштиряпмиз. Бундай концертларда уларнинг жонли ижродаги имкониятлари синовдан ўтапти. Насиб этса, туманимиздан халқ севган санъаткорлар етишиб чиқишига ишонамиз.

Хуришд ГАДОВЕВ,
Нарпай тумани маданият бўлими бошлиғи.